

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ СЛОВНИКОВО-ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА ОСНОВНОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Кудлай І.В., Семенюк Л.М., Україна, Одеса
Одеський національний політехнічний університет

Словниково-фразеологічна робота – одна з найважливіших ланок процесу осмислення художнього твору і розвитку мовлення студентів-іноземців. Слово є основною одиницею повідомлення, тому що тільки воно має предметне значення. Без слова немає речення, без речення не може бути зв'язного мовлення. Як вважає Л.В. Щерба, слово об'єднує окремі акти говоріння й розуміння, тобто реалізує письмове та усне спілкування, сприйняття та видачу інформації [1, с. 326].

Основні завдання словникової роботи з іноземними студентами при вивченні української мови можна звести до наступного:

– систематичне збагачення активного словникового запасу учнів у комунікативних і навчальних цілях найбільш продуктивною лексикою;

– забезпечення такого розуміння тексту, яке допомогло б усвідомити та оцінити ідейно-художнє багатство української літератури, посилення її впливу на формування світогляду, етичних і естетичних ідеалів студентів (успіх у вирішенні цього завдання забезпечується словниково-фразеологічним аналізом художніх текстів; постійною увагою до соціальної й моральної проблематики);

– підготовка до самостійного читання в оригіналі текстів художньої, публіцистичної та науково-популярної літератури.

Слід прагнути до того, щоб увага іноземних студентів до словникової роботи підтримувалася на всіх етапах читання і вивчення літературного твору. Велике значення мають також якість викладання, форми подачі матеріалу, застосування засобів наочності всіх видів.

Накопичення лексичного запасу не тільки важливий, але й надзвичайно складний процес при вивченні іншої мови. Він включає в себе кілька етапів: впізнання лексичного значення слова (семантизація); вживання в заданому контексті (підготовлене мовлення); вживання слова в непідготовленому (спонтанному) мовленні. Повноцінне засвоєння нових слів відбувається тоді, коли вони вільно використовуються в мовній практиці.

«Семантизація нової лексики на тому ж уроці, на якому читається й аналізується іншомовний художній текст, – вважає Д.А. Клумбіте, не може вважа-

тися достатньою базою для розуміння естетичної функції мови художнього твору. Учень не встигає засвоїти значення нового слова, а вже повинен розуміти його естетичну функцію в контексті» [2, с. 18]. Перед тим як студенти зустрінуться з новим, невідомим для них словом, воно повинно бути пояснене в декількох основних його значеннях.

З особистої практики можна зауважити, що потрібні слова не завжди використовуються в дієвій лексиці учнів і знаходяться між активним і пасивним запасом: знаючи ці слова, розуміючи їх значення, іноземні студенти уникають вживання їх у своєму мовленні.

Викладачі, які працюють з іноземними студентами, постійно стикаються з обмеженістю активного словникового запасу учнів. В усній та письмовій мові іноземці часто задовольняються примітивними, штампованими фразами. «Шевченку в дитинстві жилося погано. Люди тоді були погані», - кажуть студенти, викладаючи біографію Шевченка. Слова (погано і добре) несуть всеосяжне смислове навантаження в мові учнів при характеристиці численних життєвих і літературних зіставлень.

Серйозним недоліком є бідність мови студентів-іноземців, недостатність їх словникового запасу. Це обумовлено наявністю значних труднощів, що впливають на процес оволодіння словниковим складом української мови, а також ослабленою увагою з боку багатьох викладачів до збагачення лексики студентами.

Одне зі складних завдань – навчити іноземців вживати у своїй промові слово, яке б найбільш точно відповідало певній ситуації. Стикаючись з лексичним багатством української мови і не знаходячи часом належної опори в рідній мові, учні не можуть вибрати потрібного слова з синонімічного ряду і нерідко припускаються помилок. Наприклад, в тексті для викладу по адаптованому уривку з повісті М. Горького «В людях» студенти читають: «Господарі змушували Альошу мити підлогу, прати білизну, чистити самовар і мідний посуд». Переказуючи цей текст, вони часто припускаються помилок у виборі дієслів: «Альоші доводилося прати самовар і мідний посуд». У їхній свідомості не відбулося диференціації цих близьких за значенням лексичних одиниць, звідси і невміння користуватися ними в певному контексті.

Нерідко студенти вживають слова, зміст яких вони усвідомили недостатньо широко. Наприклад, говорячи про Тараса Бульбу, учень вживає вираз: «Тарас ставився до синів гордо» (мається на увазі, що Тарас пишався своїми синами).

Отже, наведені приклади свідчать про те, що поступове формування складних понять, багаторазове використання ємних слів в різних контекстах є необхідною умовою закріплення лексики, а пояснення незрозумілих слів, що зустрічаються в новому тексті, лише початковою, першою фазою їх освоєння.

Література

1. Щерба Л.В. Преподавание иностранных языков в средней школе // Языковая система и речевая деятельность. – Л., 1974. С. 326.
2. Клумбите Д.А. Предварительное знакомство с лексикой художественного произведения. – Школа, Вильнюс, 1974, № 9, С.18.

3. Бабенко Л.Г., Казарин Ю.В. Лингвистический анализ художественного текста. / Л.Г. Бабенко. – М.: Флинта: Наука, 2005.- 496 с.

4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003 – 125 с.

5. Сучасна літературна мова. Лексика та фразеологія / за ред. Білодіда І.К. – К.: Наукова думка. 1973. – 588 с.